

ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ

Марина Петрушко,
докторка біологічних наук, професорка,
завідувачка відділу кріобіології системи репродукції
Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України,
petrushkomarina@gmail.com

За часів військової агресії російської федерації проти незалежної України тривожні, депресивні розлади з'являються у багатьох людей різного віку, а у молоді, які переживають наслідки війни, вони проявляються ще більш вагомо. Здобування третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти наразі обтяжується умовами, в яких перебувають аспіранти у наукових інститутах чи закладах вищої освіти прифронтових територій. Проблема психічного здоров'я молоді є актуальною. Перебування під постійними ракетними та артилерійськими обстрілами, бомбардуваннями, сприяє розвитку посттравматичного стресового розладу (ПСР). Крім того, різні психічні розлади можуть бути супутніми захворюваннями, на які додатково впливає ПСР [1]. У популяційному когортному дослідженні було показано, що люди з ПСР мають низькі преморбідні когнітивні здібності та меншу ймовірність досягти освітніх етапів, починаючи від обов'язкової освіти і, закінчуючи одержанням дипломів PhD, порівняно з особами із загальної популяції [2].

Права людей з обмеженими можливостями, а ПСР характеризується високим рівнем психіатричної коморбідності, полягає у тому, що система третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти має бути спрямованою на підтримку аспірантів з різним станом здоров'я задля його ефективного навчання в єдиному освітньо-науковому просторі. Досягнення цілей академічного навчання здобувачем є

неможливим без залучення до цього процесу наукового керівника та кожного викладача, зокрема.

На жаль інклюзивні навички довгий час не було впроваджено у підготовку педагогічних кадрів. Це вимагає оновлення програм перепідготовки педагогічних кадрів. Інклюзивна освіта забезпечує повноцінне навчання різних за станом здоров'я здобувачів, а їх відмінні особливості мають стати джерелом навчального досвіду для науково-викладацького колективу. Навчання аспірантів з ПСР має забезпечити максимальну індивідуалізацію та ефективність навіть в умовах воєнного стану.

Як вимагати від аспіранта активного залучення у лекційні, семінарські заняття, якщо за станом здоров'я людина не може перебувати у публічній площині? Вважаємо, що є важливим створення індивідуалізованого плану підтримки таких аспірантів, який врахує його потреби та допоможе продовжувати навчання без зайвого стресу.

Які основні кроки досягнення інклюзивної освіти в такому випадку?

Психологічна підтримка наукового керівника, його емпатія та відвертість у спілкуванні, розуміння причин занепокоєння аспіранта та його тривоги, спільне вирішення проблем та розробка планів та стратегій вирішення проблеми – перший крок на шляху успішного навчання аспіранта.

Можливість організації індивідуального освітнього простору, спілкування з викладачами за допомогою повідомлень чи e-mail, виконання індивідуальних письмових завдань – дозволить аспіранту почуватися більш впевнено. Перехід на дистанційне навчання з використанням сучасних інформаційних технологій дасть можливість аспіранту уникати прямого контакту з великою аудиторією та зберігати комфорт у своєму навчальному середовищі. Індивідуалізація завдань за межами публічності може допомогти аспіранту проявити свої здібності,

уміння та навички та виконати освітньо-наукову програму без додаткового стресу.

Для виконання зазначених завдань необхідна розробка індивідуального плану, що потребує системного підходу та врахування усіх індивідуальних потреб аспіранта з ПСР. Це вимагає оцінки потреб аспіранта, встановлення академічних та професійних цілей. Дуже важливою складовою роботи наукового керівника з аспірантом є підтримка його соціальної інтеграції. Цього можна добитися за допомогою підготовки виступів та доповідей сумісно з аспірантом, демонстрування власним прикладом вміння спілкуватися та підтримувати соціальні контакти.

Впроваджуючи ці стратегії, заклади, які займаються підготовкою аспірантів третього освітньо-наукового рівня, можуть допомогти покращити академічну успішність аспірантів з ПСР.

Таким чином, покращення освітніх результатів аспіранта з ПСР вимагає комплексного та милосердного підходу, з залученням та допомогою усього науково-педагогічного персоналу освітньо-наукового закладу.

Список використаних джерел:

1. Quan L, Lu W, Zhen R, Zhou X. Post-traumatic stress disorders, anxiety, and depression in college students during the COVID-19 pandemic: a cross-sectional study. *BMC Psychiatry*. 2023. Apr. No. 4, 23(1):228. DOI: 10.1186/s12888-023-04660-9.
2. Vilaplana-Pérez A, Sidorchuk A, Pérez-Vigil A. et al. Assessment of posttraumatic stress disorder and educational achievement in Sweden. *JAMA Netw Open*. 2020. No. 3 (12). DOI: 10.1001/jamanetworkopen.2020.28477.